

ШЫН

1963 ч.
МАРТ
29
ПАТНИЦА
№ 75 (5479)

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-ниң Дээди Советинин органы

Өртөө 2 көп,

300 ЦЕНТНЕР НОГААН МАССА ДЭЭШ

Бистиң республиканың колхозтарына болгаш совхозтарына өсүүгү чылдарда кол мал чени культура кукуруза апарганы ам кымны-даа бузууреткен. Улуг харык болган бо кыштың берге байдалы республиканың дык хэй ажил-агыйлары кукуруза зноеларын тургузуу каары-биле кызыгаарганга, а септелгени амга чедир чорутпаан. «Сүт-Хөл» совхозтун Алдан-Маадыр, Бора-Тайга салырыларында кукуруза тарылгазынга белетке ала-чагаарлашкыны биле чоруп турар. Оларда өдөк сөөртүлгези багыт организастаттыганын болгаш кукуруза зноеларының тарыш чөлдери амга чедир четче шилтиртинген.

Кукуруза тарылгазын шак мынчаар көрүп турган, гектар бүрүзүндө 300 центнер ногаан масса алыр дөң хулаагези кычкып күүседир бис. Мындай байдал-биле моон соңгаар аптежи болбас. Апрель айда өдөк сөөртүлгезинге бүгү күшү саалы, тракторларны, автомашиналарны, дийг тартар күштерин өлчө эвилдээр херек. Гектар бүрүзүндө оода 15—20 тонна өдөк төктүрүп болза хөрүнүнүң үнүш-дүжүттүнүң дык бейдир.

Кукуруза тарылгазынга белеткедир бир эң чутула айтыры техниканы септелгени болур. Ам үдө республиканың колхозтарында болгаш совхозтарында 210 кукуруза сейкаларын чүтө деп кезин септеттирген. Ам тарылгага чедир барык чангыс ай хуусаа артка. Мындай болгонда, септелгени темпизин үргөдир болгаш септелгени үнгер техниканы мынарны хынаар талазы-биле шийтирилг хемчеглерин алыр херек.

Болжоттарда, совхозтарда кукуруза зноелары тургустунган болза-лаа, өрткен чылдарда ишканал, чамдык черлерде ёзу барымдалаар практиканы катаптан, оларга техниканы, кукуруза тарыш үчүстөкту быжыгалап берөөндөн чамдык зноеларны кижигүнери амга чедир ажылда-вай турарлар. Чижээ, «Элгез» совхоз кукуруза зноеларының тарыш чөлдери айтын бербас. Бир-төз тарыш чөри билимес болгонда өдөкти кайнаар сөөртүү база билдирмес болур. Чамдык ажил-агыйларда ку-

куруза зноеларын доктаамал тургустуу, дурудалгы кукурузачыларын өстүрүп албас, зноеларыны чыл бүрү датап чаартып тургузар болгаш чаа кижилер өөредир чорук чачык апарган. Мындай чорук ажилдың шынарына, муракчы дуржулганын чедишкенин ажилдагыларны кайы чери чедимчелиг болуру билдингир.

Ам соругла болза чер-чере кукурузачыларын, илангыча чаа кижилерин семинардык өөредилгелерин эртирери чутула. «Сельхозтехника» Барын-Хемчик салырында 30 кижини ийи хонукту семинарны эртирген. Шаа ийи семинарларны бо хүнерде районга, ажил-агыйларга чорутуп, сейкаларга шуут практиктик өөредилгени эртирери чутула. Сейканы эки башкыры албас, дөрбөчүн-уялачак тарылганы эки шигээди албан чагыс-даа кукурузачы түрбөс журулур.

Чокта чаа болуп өрткен республиканың анык кукурузачыларын сүдүнү кижикчилери гектар бүрүзүндө 300 центнерден эвөөш өзөс ногаан массаны өстүрүп алыр деп кийтирени үндүрген. Чамдык муракчы кукурузачылар оон-даа бекдик хулаагезин алыгалаан. Илангыч «Межегей» совхозту кукурузачылар гектар бүрүзүндө ортума-биле 400 центнер ногаан массаны өстүрүп алыры хулаагези, республиканың бүгү кукурузачыларын социалистик чарыкка кийтирген. Партия, комсомол болгаш профсоюз организасталарының хулаагези — кукурузачыларын социалистик чарыктын организастаары, муракчыларын дуржулгазын непередери, амгы үдө тарылгага белеткеч кол кичээгенин салыры болур.

Москва областың кукурузачыны эш Жирновтун дуржулгазын ажил-лаар соругла база салдымын турар. Чүд дие, бир шөлө кукурузаны, чиги евеклазын, чочак-тарааны ара-лаштыр тарааш, гектар бүрүзүндө 6 мундан эвөөш эвес чөмгөргөли единазын чедир алыр. Чери шийин алырда болгаш үреништерин белеткээр бо культураларын тарыгазын мынчаар чорударын барымдалаар херек.

Москва областың кукурузачыны эш Жирновтун дуржулгазын ажил-лаар соругла база салдымын турар. Чүд дие, бир шөлө кукурузаны, чиги евеклазын, чочак-тарааны ара-лаштыр тарааш, гектар бүрүзүндө 6 мундан эвөөш эвес чөмгөргөли единазын чедир алыр. Чери шийин алырда болгаш үреништерин белеткээр бо культураларын тарыгазын мынчаар чорударын барымдалаар херек.

Москва областың кукурузачыны эш Жирновтун дуржулгазын ажил-лаар соругла база салдымын турар. Чүд дие, бир шөлө кукурузаны, чиги евеклазын, чочак-тарааны ара-лаштыр тарааш, гектар бүрүзүндө 6 мундан эвөөш эвес чөмгөргөли единазын чедир алыр. Чери шийин алырда болгаш үреништерин белеткээр бо культураларын тарыгазын мынчаар чорударын барымдалаар херек.

Москва областың кукурузачыны эш Жирновтун дуржулгазын ажил-лаар соругла база салдымын турар. Чүд дие, бир шөлө кукурузаны, чиги евеклазын, чочак-тарааны ара-лаштыр тарааш, гектар бүрүзүндө 6 мундан эвөөш эвес чөмгөргөли единазын чедир алыр. Чери шийин алырда болгаш үреништерин белеткээр бо культураларын тарыгазын мынчаар чорударын барымдалаар херек.

БҮГҮ-ЛЕ ЧҮҮЛДЕРГЕ ИЛЬЧИНИН ЧАГЫГЛАРЫН КҮҮСЕДИҢЕР!

Өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадаларының төлээлекчилериниң слёдунга Н. С. Хрущевтуң байыр чедирген чагаазы

Эргим анык өңүктөр!
Силер, чурттуң өөреникчилериниң бүдүрүлгө бригадаларының төлээлекчилери, боттарының ажил-херектериниң болгаш бодалдарының дугайын, келир үдөгү планнарының дугайын чуталажып көөрү-биле, мастиң чорутула төлөөлери бооп, бистиги Төрэй чуртувустун наысдалында чыгып келген-дир силер. Силерге чуректиң хаанында байыр чедир база селдүү ажилыга улуг чедишкенин күөп тур мен.

Мен өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадаларының кижигүнери-биле хөй удаа ужурашкан болгам отарың солун чугааларын дыңнаан мен. Ставрополь, Кубаның, Украинаның, Белоруссияның, Казакстаның кур чер совхозтарының болгаш бистиги чуртувустун өске-ла хөй республикаларының база областтарының школа бригадалары кың хөй чорук киришкениң ажиллап турарын билер мен. Аныктар школага тургаш-ла көдээ ажил-агыйны чагай болгаш хүндүткелди күш-ажылыга өрөөниң ап турары көчүрү эки-дир. Школачылар багыт эвес түндүктерин чедип ап, а чамдыкта дуржулгалык мастерлерин беши ажил турарлар. Өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадалары — коммунизмниң идеякелгил тургустуучулары кижикчилерниң ёзулук школазы дээрин силерниң дуржулгалар база катал баштык турар. Бистиги алдаржаан механикаторларының, малакчыларының, селекционерлериниң эки салгакчылары мында өзүп турар.

Бистер айттыганын эчир соругла—коммунизмче дорт болгаш чырыткылык орук-биле бар чоруур бис. Бистиги чедишкенин эвөөш дык улуг, мынча-лаа чедип алыганын чүдүдөргө оожурган болбас бис. Элекшиңки коммунисттик салгызы долдурар төлөөдө, бистиги удузувустун мурунда күөсетсе чогуур хөй-хөй магалык болгаш күш-ажылы херектер туруп турар.

Сөөлгү чылдарың дургузунда бистиги көдээ ажил-агыймыс быжыккан. Колхозтарга болгаш совхозтарга машиналар, тракторлар, комбайнар чыл бүрдө улам-на көвүдөп, тарааның дүжүдү элбеп турар. Көдөңгөн ажил-ишчилери партияны, бүгү чонун доктаамал салгыс салышкыны-биле болгаш кичээгени-биле хүрээлеткен. Төлөптин салгакчылар, колхозтарның база совхозтарының байлуктарың тургустуучулары болгаш оң эзелер болурунга белеткендер.

Кижичери каастан турар. Чер кырында магалык чагай бүгү-ле чүүлдерин ажил-ишчилер тургустуу. Черге, тарааның күш-ажылына мынчалык—ол дээрге кижиниң магалык буюду-дур. Черге мыак болунар, оң алдарын көвүдөдир. Ниятлескиди чагай чоруунга күш-ажылы—эң дээр кижизилки дээрин сактып алыр. Коммунизм дөң, материалдык кечигерин элекшиңки дөң демисежир—ол дээрге бирги эзелде ол кечигерин тургузарына болуун күш-ажылы-биле доктаамал киржирин турар. Школазы дооуп үнгөш, төрөң колхозтарына болгаш совхозтарына ажиллап артышсаң, көдээ ажил-агыйның өөредилгени черлеринге бот-өөредилге-биле өрөөни, болуун амырдыкы көдээ ажил-биле өөредилге хобаштырып турар мылг сургуулар боттарының патриотту хулаагезин белди-биле билерин илеретип турарлар. Өөреникчилер бригадаларының кижикчилериниң бүгү кызы-биле фермалар, шөлөргө чоруур дөң чүдүрүлгө бригадаларының болгаш кижигүнериниң

Өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадаларының бригадирлериниң болгаш кижигүнериниң Бүгү-эвилел слёду

МОСКВА. (СЭТА). Өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадаларының бригадирлериниң болгаш кижигүнериниң бирги Бүгү-эвилел слёду Ленин далазында пионерлер Ордунга марттың 27-де ажиттыганы. Чурттуң эвилелденген болгаш автономну республикаларында, областтарында база крайларында 750 делегаттар селтө келген.

ВЛКСМ ТК-ның секретарылары, Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин Аты турган организасталарының Топ Чөвүлгениң кижигүнери, министрстволарының болгаш өргөндөргөни удурут ажилдакчылары, партия, комсомол, пионер организасталарының төлээлекчилери слёттуң ажилында киржиш турар.

Селтүү президиумунда — эштер Д. С. Полянский, Л. Н. Ерёмов, сурагалы украин тараазы, Социалистик

Күш-ажылың Маалыры Н. Г. Зарга-ла, алдаржаан механикатор, Социалистик Күш-ажылың Маалыры В. А. Светличный болгаш өскелер-даа.

ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары С. П. Павлов селтүү ажиткан. СЭП ТК-ның Бирги секретары, СССР-нин Министрлер Чөвүлгениң Даргазы эш Н. С. Хрущевтиң селтүү кижикчилеринге байыр чедирген чагаазын ол номчаван. Коммунист партияга, эргим Н. С. Хрущевка аныктар дугайында ада-салгыс салышкыны дөң ханым-биле өрүп четтиргени делегаттар димиттиң адыш чаксаакчыны-биле илереткен.

Өөреникчилерниң бригадалары — коммунизмни идеякелгил тургустуучулары кижикчилериниң шөлөөш деп идеякелди ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары С. П. Павлов кылган.

ЕНИСЕЙ КОММУНИЗМГЕ АЖЫЛДААР

ЕНИСЕЙ КОММУНИЗМГЕ АЖЫЛДААР. Фото В. Соболева биле Ю. Барнини. СЭТА-ның фотохрониказы. (Фототетраф-биле хүдөөчү алган).

күлүн бүгү тала-биле деткир, комсомолчу-аныктар зноеларын болгаш бригадаларын тургузар херек.
Колхозтар шөлөргө, фермаларга эртем билгилгил, улаан-сарымыл эзелер херек. Эртең чок болза, муракчы дуржулгалары шигээдэ албас болза, ажил-агыйны чорудар арга чок, чагай дүжүттү чедип алыр арга чок. Школачылар эвөөш эвес солун дуржулгаларын кылып турарлар. Ол база көчүрү эки-дир. Школага алган бригадаларны практика кырына хынап турар-дыр силер. Өөреникчилерниң бригадалары бузуу өртемденер-биле, агрономнар-биле, зоотехниктер-биле найбарлашкан, оларын сумелерин күөсеткел, бүдүрүкчүлүг ажилдарыга өөрөнгө турарын сумелээр болды-дыр мен. Ол чорук школары дооскан соонда, эң эки кылдыр ажилдаарына, чонга хөй продуктулары тургузарына дуузалар.

Өөреникчилер бригадаларына тургаш-ла уруулар техникага мынакша, оңу эки шигээдин алган болгаш тракторну, комбайны чорударына бели турары көчүрү чутула, Төрэй чуртувун чагай чоруу дөң кижичи күүсөргө өзүп, дадыгар, оң тура-соруу болгаш улаан-сарымыл аңаа кыналар.

Комсомолчуң болгаш пионерниң түгүн бектик туудар, бүгү-ле чүдүдөргө Ильичиниң чагыларын күөседир. Школага өөреникчилерниң бүдүрүлгө бригадаларына коммунисттик бүдүштүң хөй херек кижикчилер, хоочун салгакчылардан эстафетаны алырына болгаш оңу коммунизмниң бүрүн тимелгезинге төлөптин чедиргени белеткендер.

Н. ХРУЩЕВ.

Ф. Р. Нозловтуң Туркменистанда чоруп турары

АШХАБАД. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Президиум кижигүнери, партияның Топ Комитетиниң секретары Ф. Р. Нозлов марттың 27-де Мургаб шыналының ажил-ишчилеринге чөдө берген.

СЭКП ТК-ның Ортааки Азия өрөвүзүң даргазы В. Г. Ломоносов, Туркменистаның КП ТК-зының бирги секретары Б. Овезов болгаш өскелер-даа оон-биле кады чөдө берген.

Республиканың хөвөн ажилдык муракчы колхозтарының бирөөни — Марының бүдүрүлгө өргөндөгү «Москва» көдээ ажил-агый артелине эш Нозлов барган. Болжотун даргазы Социалистик Күш-ажылың Маалыры, СЭП ТК-ның Дээди Советиниң депутатды Джумадуры Атаджанов-биле кады Ф. Р. Нозлов механикаторларын хөвөн чаштырып турганы шөлө баргаш, хөвөн үнүжү тарып өстүрениң дешилгелиг аргазын

ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң пленуму

МОСКВА. (СЭТА-ның корр.). ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң пленуму чогаалчыларын Топ башкыныга ажиттыганы. «Совет литератураның идеялиг бектик деңгели болгаш уран-чечен мергезилгези дөң» деп айттырып Москвадан, өске-даа хоорайларның чогаалчылары, национал республика-

ларның төлээлекчилери чуталажып көөр.
ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң бирги секретары К. А. Фелин эгезинде чөдө чуталааш, чогаалчыларны чутула айттырып айткан.

СЭП ТК-ның секретары Л. Ф. Ильичев пленумуң ажилында киржиш турар.

СЕМНАР ЭРТТИРГЕН

Чокта чаа Тес-Хем парткомунун идеология кылдыр районун партия чырдышыкы четкионин бүгү бөлүмнериниң пропагандаистериниң 2 хүнүнү семинарны эртирген. Семнарда районун пропагандаистер барык шүптү киришкен.

Россия Федерациязының бүдүрүлгө өргөндөгү начальниги эш С. Соном, парток секретарының орадакчысы М. О. Минчимаа болгаш райондук өске-даа шынар билгилгил лекторлар киришкен.

Семинарды ийги хүнүндө пропагандаистер секциялар айы-биле өрөөни, СЭКП төвүзүңгө, экономикага, политшкола болгаш агар политикага хамаарышкан лекцияларны, консультацияларны түс-түс алынаар. Семинарны түнелгели пропагандаистерниң дуржулга солчугазын база организастаан.

Пропагандаистер лекция номчуурунга Тес-Хем колхоз-совхоз бүдүрүлгө өргөндөгү начальниги эш С. Соном, парток секретарының орадакчысы М. О. Минчимаа болгаш райондук өске-даа шынар билгилгил лекторлар киришкен.

Енисейде штурм сөөлүндө

ДИВНОГОРСК. (СЭТА-ның корр.). Каш-ла хүнер мурунда Енисейниң суу тар өшкө хаймыл, мөөргө чыткан, ам мында мях талтай бастырып каан мынаштык чал бар апарган. Ол чалдың кыры-биле солгай талакы эрктен оң талакы эрктен машиналар карандыр маң-маңжыл турар. Чалдашкын бөдөөшкөн турар. Енисейни дөң богосаны, мың эзелден бээр оңа 50 мүн кубометр дашты болдош саймы төкөк.

Хемни штурмдарының хүнеринде келип алдыккан темпелерни тургустуучулар кудулаптайн турарлар. Марттың 26-да болгаш 27-де сай сөөртүрүлгө чүс-чүс бежек машиналар ажиллап турар. Далажыр херек—каш-ла небелээр болгаш дош бадар болбай. Оңу бүрүн белгиле биле үткүрү төлөөдө, ам оң талакы эрктен тургузул турар оңгарың чалдашкыныга ийи чүс бежек мундан эвөөш эвес кубометр довуракты төгери эрежок чүдүлө.

Платианың түдүжүлгө-даа чаксы сүз үрээшкенине белеткени турарлар. Олар бетон дершишкени кымырч дүрдөдөп турарлар. Бо чыдыр олар 500 мүн кубометр бетонуң сайыр журулгө. Ол болза эрктен чыдымдан дык хөй болуп турар.

ДИВНОГОРСК. Улуг Енисейни дүй богамынын хүнү ёзулук байырлап, Красноярск ГЭС-тиң түдүжүлгө күш-ажылыны өндүр-чагай тимелгези болган.

ЧУРУНГА: дүй бооп эгелээн. Баштайгы машиналар сүңгүң арткан эгезин хөвилеп каан бетоннары уруп турар.

Фото В. Соболева биле Ю. Барнини. СЭТА-ның фотохрониказы. (Фототетраф-биле хүдөөчү алган).

ХОВУ ТУРЛАГЛАРЫНДА

«Найраа» совхозтун тараажылары чаксы хову ажилына белеткелери организастык чорудуп турар. Тракторлар болгаш көдээ ажил-агый машиналарының септелгени доозулган. Бо хүнерде кол кичээгенин хову турлагларын таарымчалык сөптө дериниңче улаандыр турар.

Хову ажилының бирги бригаданың үренин арыгалаар зноену 600 тонна кымыл-тасты, 290 тонна суулан болгаш 150 тонна арбайын чажып болур кылдыр белеткен. Олар

Часкы хову ажилының бүдүүзүндө

ЧАДАНА. (Телефон-биле). «Чыраа-Бажы» совхозтун тараажылары усть-лабачилерин кийгыртып дедиктишсаан, бо чымыл тарааның нияти чымдазын 9600 тонна чедирин, күрүңгө 3300 тоннадан эвөөш эвес тарааны белеткээр хүлөөнгөн.

Бекдик дүжүт дөң калбарган социалистик чарыштың түнелгиде чаксы хову ажилына белетке ам барык доозулган. Тараа культураларының 5550 тонна үренин чажар шынарына чедир арыгалаганын, оң шынары багыт эвес болганын хыналар.

Кариб далайда өңчүк-чөңгээлери соксадыр АКШ-тын чазанга удурланышкынын нотазы

«Льгов» деп совет суднону боолап турганы-биле холбашты ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министрствозу бо чылдың март 27-де АКШ-тын Москвада элчин черинге удурланышкынын даразында нотазы чоруткан: «Совет Социалистик Республикаларының Эвилелиниң Даштыкы херектер министрствозу Совет чазактын даасканы-биле даразында чүдүлү меделеп тур:

Бо чылдың март 17-ниң үдөгүндө Кубаның Исабелла-Сагуз портуна турган «Льгов» деп совет суднону далайың талазыдан судноже чоокчулап кел чордан катерден боолаан. Улуг аралдык пүлөмөт-биле судноже каш уда боолаан.

Март 19-та куба контрреволюст организасталарының баштынары АКШ-тын найсымалы Вашингтонга эртирген боттарының паралак конференцияныга совет суднону бистиги бөлүтүрү боолаан деп меделгелер. Каттышкан Штаттар оларын ындыг ажил-чорудулазынга шаштыктавас болгаш ол бөлүктөр ындыг халдашкынарын үргүлчүлөөр деп турарын олар чаа меделгелен.

Ол-ла хүн АКШ-тын күрүңгө департаментиниң дыңадыгын паралап үндүргөн. Ол дыңадыкта совет суднону куба контрреволюстчулар боолаанынын фактынын хүдөп көрүп туражок, Кариб далайың районунда мындай аныктык өңчүк-чөңгээлери чүгө бурду шашпаан эвес, харын база ол дөрбөчү үлгедигерин херек кырында деткип турар меделгелерни кылган.

АКШ-тын чазанын материалдык дузалымчы чок турган, база америк боо-чөпөсти болгаш суднолары оларга бербөөн болза, куба улустуң Американың Каттышкан Штаттарының девискээригэ чаштыганын сатышкычларының бөдүү ындыг аныктык өңчүк-чөңгээлери

Семиртилгедө

Дуржулга станицаның малчыны Михаил Чыдыкпанович Кененин кыштада концентрат, силос, ситен болгаш савад курларыны четпир. Ол мынчалык далайыңан чөдөр ам карадылп эгелээн.

Малчынын ажаалдазында 246 шарыктың хонукта немедө деңизин 600 грамдан кудулапайн турар. Бо чылдың ийги кварталында күрүңгө садары-биле 146 шарыкты семиртип турар, а өскелерин даразында кварталда садар.

Дуржулга станицаның малчыны Михаил Чыдыкпанович Кененин кыштада концентрат, силос, ситен болгаш савад курларыны четпир. Ол мынчалык далайыңан чөдөр ам карадылп эгелээн.

Малчынын ажаалдазында 246 шарыктың хонукта немедө деңизин 600 грамдан кудулапайн турар. Бо чылдың ийги кварталында күрүңгө садары-биле 146 шарыкты семиртип турар, а өскелерин даразында кварталда садар.

Хову ажилының эгелээр хүнери келген. Тракторларын, кожулда машиналарын шөлө үнеринге белек кылдыр турлагларда аппарып тургузупкан. Тараа культураларының үренин, кызыр-чар, материалдарын база мөөнөн эгелээн.

Хову ажилының эгелээр хүнери келген. Тракторларын, кожулда машиналарын шөлө үнеринге белек кылдыр турлагларда аппарып тургузупкан. Тараа культураларының үренин, кызыр-чар, материалдарын база мөөнөн эгелээн.

Куба контрреволюстчуларын үлгедигери дөң, оң шитинде «Льгов» деп совет судноже оларын кылган халдашкынын дөң харысалганы АКШ-тын чазан бүрүнү-биле хүлөөри мырнай билдингир. АКШ-тын талазында ындыг үлгедигерин деткип турар чорук судноларың хостуг чороруунуң дугайында делегей өргөндөгү ниятеги хүлөөп көрдүңгөн нормаларын болгаш КНО-нун Уставының кол принциптерин чүгө каржы-биле үрөп турар эвес, харын база Кариб далайың районунда кризисти таарыштыр шийтирээр дугайында ССРЭ-нин болгаш АКШ-тын чазактарының аразында чедип алынган дугуружукка дүшөйиң турар.

Совет чазак болза, «Льгов» деп совет судноже араатангы халдашкыны-биле холбаштыр удурланышкынын АКШ-тын чазанга меделеп, келир үдө ындыг аныктык өңчүк-чөңгээлери болдурбазы-биле шийтирлик хемчеглерин АКШ-тын чазанын талазында алырын маңап турар.

Москва, 1963 чылдың март 27.

„ШЫННЫҢ“ НОМЧУКЧЫЛАРЫНЫҢ ЧАГАЛАМАРЫ

«ТЕРЕ-ХӨЛ» КОЛХОЗ

Чеди чылдың бешини чылында көдө ажил-агый продуктуларын бүтүрерин нөүдөдери дээш нөдөз ажил-агыйның ажил-ишчилериниң социалистик чарыжын калбартоу дугайында усть-лабинчилерниң кыйгырым Тес-Хем районунуң «Тере-Хөл» колхозунуң бүгү кеңигүнери улуг сонургал-биле танышаш, бедиткен хүлээлелери алганнар.

Бо чылым «Тере-Хөл» колхоз саар инек бүрүзүндө 1000 кг сүтү саап алып, күрүнеге садар мыйыстыг бода малдың деңизин бир башка онааштыр 280 кг чедир семиртпир, төрүүр 100 инекке онааштыр 85 бызааны алып база хой бүрүзүндө 1,7 кг дүктү кыргып алып болгаш 100 баш хойдан ортумаа-биле 95 хураганы алып, 100 баш төрүүр иви малга онааштыр 85 айнаы алырын планнаан. Амыл-агый бо чылым 264 тонна ээтти бүдүрер болгаш 230 тоннаны азы эрткен чылдымдан 30 тонна хой ээтти күрүнеге садар, 175 тонна сүтү бүдүрер болгаш оң 165 тоннаны, дүктү 10 ажыг тоннаны, азы эрткен чылдымдан 2 тонна хойну садар. Колхоз баштаар чери малдың усказым экинжидеринче база улуг сагыш салып турар.

Колхозтун мурнунда салдынып турар бо сорулгалары чедишининг күөсөдир дээш икни бүрүзү тус-тус хүлээлелери ап турар. Чижээ, саанчылар Ч. Мыйыыр бир инекке онааштыр 1400 кг сүтү, З. Идам 1300 кг-ны саап алырын хүлээген, Надарчылар С. Ан-оол, З. Карма 100 хойдан-на 110 хураганы, М. Идам, Ш. Баадыр 105 хураганы менди алырын хүлээген. Бо хүннерде хойжуларның ноданарында хой массалыг өндөр эгелзир болгаш хураганнары менди доруугу турар. Хойжу бригадаларга болгаш сүт-баран фермазынга тарып боозадылга пункттары белегезиш, чогуур айыттыгын хураада хойну 70 хууун, инектиң 40 хууун тарып боозадыр сорулганы салып турар бис. Туагү ажилының талазы-биле база кылза чогуур чүүл хөй. Малчынарның турлагаларынга болгаш суурнуң бодунга 24 чаз бажың немей туттунар болгаш 25 эрги бажың бүрүн септеттинер. Сарыг-Хөл сүт-баран фермазынга 200 инек кирер кайжа, Балыктыг-Хемде бот-оругла-чарылгалыг хойжу бригаданың төвүнге 800 хой кирер кайжа, хойжу бригадаларың төптеринде 3 чунар бажың туттунар.

Колхозтун мурнунда салдынып турар бо бүгү сорулгалар ей-шаанда күөсөдир дээрбинге чигинип турбас.

Ф. БЕГЗИ, колхозта партия организациязының секретары.

Комсомолчулар— малчыннарның амыдыралы дээш

СЭКП обкомунуң V пленумунуң шийтирлерин күөсөдир дээш комсомолчу-анияктар малчыннарже садыгны организастагып турар болгаш ийи кезек черде агитбригаданы тургускан.

Комсомол организациясы малчыннарга дузаладыр 8 кижини составтып бир эвеноу тургускан. Ол эвено малчыннарның арыг-шевер чуртталгазынга дузаладыр, кайжааларының аздан хооружу бээр, оларга концерт көргүзөр болгаш беседа, солун номчулганын чоруур хүлээлелери. Оң-биле кады кижини өчүзү, баш таарып кижини кады чоруур турар.

Комсомол организациязының ажилына парток секретары Д. Олакай, колхоз даргазы М. Мирчин практиктик дузаны көргүзүп, комсомолчулар кандыг-бир айтыргаларын күдүртүп үндүрерге, ону чогуур үезинде дөткөп турар.

Ужун комсомолчу аныктар хойжуларга сагмандиктеп дузаладып турар. Оң иштинде комсомолчу сагманчиктер Т. Алдын-оол 112, Т. Долзатпаа—80, Т. Кара-кыс — 78, З. Айыр-Санаа 90 хураганнарын тусту доруктуруп ажап турар. Илениум доктаалын күөсөдир-биле хол-баштыр комсомолчулар, аныктар социалистик чарыштың хүлээлелерин алган. Чижээ, комсомолчу саанчы Дежик Дадар чыл дүргүзүндө бир инекке онааштыр 1500 кг сүтү,

Д. Сержин—1350 кг-ны, Я. Херелмаа—1300 кг сүтү саар деп хүлээгеннер.

Усть-лабинчилерниң кыйгырынга харыс кылдыр өтүр районунуң «Торгалыг» колхозунуң анык саанчылары чеди чылдың бешини чылында ниятлени-биле 212.150 кг сүтү саап, комсомолчуларның, аныктарның күжү-биле 5620 хураганы, 3800 айнаы, 720 бызааны, 238 күлүнү менди өстүрер, 37 тонна 164 кг дүктү кыргып алып деп социалистик хүлээлелери алган. Сигенин чежене белеткээр, 400 гектар пугурузаны тарааш, оң гектар бүрүзүндө 300—350 центнер нотаан массаны алыры, суурну чагайжыдыр-биле 1500 ыяшты тарып олуруту, ийи кудукту казыры, күшкүлтуранын болгаш спорттун бөдүн стадионуң кылдып тургузары хүлээлге бола көрдүгүн.

Ам хамык ужуру оң эки үр-түң-түң күөсөдир дээш бүгү аргалары хергелеп, күженишикниң ажилдарында. Социалистик хүлээлелериның долдур болгаш ажык күөсөдир шыдаар аргалар бисте бар дээрин демдегелештишкен. «Коммунизм орук» колхозтун комсомолчуларын, аныктарын социалистик чарышка кыйгырдымыс.

О. ТАСПАЙ, колхозта ВЛКСМ комитетининг секретары.

РОССИЯ

Ленинниң кызыл түгүн холга туткаш, Ленинниң шынык херзэн чалтылганш, Совет улус колдуг чагай чуртталганың Чогаалчыны сорук кирген ээзи болган.

Тайбың ижи — өңүктөргө чоргааралдыг, Тайбың ижи—байыннарда күшүгү согуз. Ленинниң партия мерген баштаан Ие-чүртүм магаданчы сайзыралды.

Коммунисттик бригадалар ижи хөгжүп, Коммунизм хонук санай чоокшудулам, Улуг-биче чоңу шүптүң чөкөсү демниг Россия, Россия, сенээ алдар!

О. ХӨВЕНМЕЙ.

ЧОГААЛЧЫНЫҢ ШИЛИП АЛГАН ТЕМАЛАРЫ

Чогаалчы Сергей Пюрбю шүлүктөрүн чымындын «Чаа үениң шапкынчымы» деп алааны таварыла эвес. Чымында кирген чогаалдарың уккамы номчуд азындан-на илден.

Номчугашта кирген чеди шүлүк сөздүгү чылдарда бүгү совет улустун болгаш оң иштинде Тываның амылчы чоннарынның амыдыралында болтулаан чутула болтушкуннарын чогаалчының кайжаар көрүп турарын, чоңунга чоргаарланганын көргүзүп турар.

Хамыктың мурнунда, бо шүлүктерде улуг Ленинниң болгаш партияның ову-хөвири кол чери эделеп турар. «Партия дугайында сес» деп шүлүкте чоңун ортузунга партияның улуг ат-алааны бистини кылдып алганымыс бүгү-ле материалдыг үнегит чүдүрери «партияның шийти демдээ кылдыр таныл» чоруурин чогаалчы уран-чечени-биле бижип турар.

Кырган, чалымы чоңунуң чугаа-соодун чымы, чоңунуң ижиниң магалыг үр-түңүлени, оларның чырыткылаңчак амыдырал-чуртталгазын көрүп чораш, чоңунуң ол

чуртталгазы—магадылыг чангыс сөскө—партияга доңшаңканын чогаалчы билип алган. Бо шүлүк, черде ыңач, утка, шынар талазы-биле онзагай чараш, солун бижиттинген.

Коммунизм тургузушкунуңга, делегейге тайбынын бижылаар дээш демселсе партияның улуг башкарыкчы ролун көргүзгени чогаалчы өң-биле кызматтаар-тынын кагбаан. Партия дугайын эш Пюрбю моон мурнунда-да бижип турган. Иянчангак ук тема алаа чаа эвес. Илдыг-даа бол, номчугашта кирген шүлүктерде партияны көргүсөни чаа, солун, сагыш-сеткилге өөрүнчүг.

Улуг Ленинниң ову-хөвириң база-ла делегерейжилип турар. Ленинниң чүрээ—чоңунуң чүрээ. Ленинниң чагылары—улуска дүрүм. Иянчангак кылдан артык ырыкшыл эки. Болдунмас, кылдыммас кире чүвени бөдүрүп, кылып олтурар бис. Шах кыдыг чүт-лүг олтурар бо-дур:

Ленинниң кызыл түгүн Ленинниң холдан салбас, Ленинниң өөреджин чандыр баспас.

«Тыва кобальт» түдүг эргелелинде Хөвй-Аксес электри станциязының түдүкү база чоруу турар. Ук станцияның түдүкүнүң электри цесинде ажилдап турар эзлөгө коммунисттик күш-ажыдым деп абдыр эрге дээш демселсеп турар. Ол эзлөгө январда бүдүрүлгө онаалдыгы 127 хуу күөсеткен. Улуг түдүгү 1960 чылда-ла комсомолчулуктук-биле келген Николай Белков ол эзлөгөдө шалкычларын бирээзи болуп ажилдап турар. ЧУРУКТА: комсомолчу электрик А. Белков электри херекселдерини хынал тур.

АНЫЯК ЧАЗАНЫКЧЫ

Чөв-Хемчик районда «Искра» Колхозтун кежигүнү Ховалыг Дуваң-оол шериг албанынга чораш үш чыл бурунгаар төрөк колхозунга чанып келген. Келген доран колхозтун ажил-ишчилериниң ажил-агыйнын түдүгүн сонга, хаалганында эгелзеш хөй-хөй эргежок чутула чүдүрери кылдып турар. Чазаныкчыларын улугурукчу эш Дуваң-оол болу бестин чоокка чедир 62 раманы, 4 автомашинна куруву, 40 ажыг хаалганы, дагаа огу азыраар 28 хаар-жылы болгаш өске-даа хөй чүдүлү кылган. Аныяк чазаныкчының бүдүрүчүлүгү ажилын баштаар чер үнелеш, ону кам уада өрөктөп белеткери-биле шаңнап келген.

Эш Дуваң-оол чоокка чаа колхозтун чазаныга черинге хергелээр ыяш белеткен алдыры-биле өөрүн баштап алгаш тайгаже үтүпкен. М. ВРҮМЧУ.

Хожудаашкындан чайлаар херек

«Чолураа» колхозтун партия эге организастагының ажил хуралында тарылгага белеткендиг дугайында айтырыгын чугаалашкан. Агроном Б. Лаазантың илеткелденди ап көргөзөр, артыл 8 тракторну, 7 сейланы, 7 андызын, 45 илериңи холдан үндүр сөзүң, чаа 2 тракторну садып алган. Тараа культураларының үренирини 188 тонна, кукуруза үренини 5 тонна бар.

Илдыг-даа болза, чакы тарылгага белеткел хожудаашкында турбушаан дээрин коммунисттер шыныгы шүткүчүлөр. Тарылгага кол чүве техника болгай. Илдыг турбуже, март ортанга чедир 6 тракторун, 5 сейланын, 3 андызын септелгези доозулбаан, ам-даа 30 илери херек. Кукуруза олуртуу 4 машинаның чангызы-даа септеттинмөн. Кукуруза тарып ам-даа 2 машина негеттинип турар.

Көдө ажил-агый машиналарын септетириниң графини тургустумаазын, септелге кылдыр талазы-биле механизаторларда тодаргай онаалдар бердинмезин, хову бригадаларың бригадир Хураган, агроном Лаазан, механик Бюрбю ажилды коммунистастаанын болгаш негелдени суларатканын хуралга санал бергенин шүткүчүлөр.

Артык сангып хонуктарда бүгү-ле аргаларын хергелеп тургаш, техникаң, чепсек-херекселдериниң сеп-

БӨЛҮКТҮҢ ДУЗАЗЫ-БИЛЕ

Ак-Довуракта күрүнеңи онза чутула ужуру-дузалыг даг-дүгү комбинатының түдүгүндө партия организастагының чанында тургустунган партия-күрүне контролынга дузалаар бөлүк бөдүрүн ажил-чорудулазын калбартып эгелзеш. Чоокта чаа бөлүктүң кежигүнери түдүгүнүң скалдатырында, участоттарында болгаш ажил-агый черлеринде түдүк материалдарын, механизмерни база дериг-херекселдерин калчаар кадагалап, чөп ажылап болгаш камнап турарынын талазы-биле нийти хыналганын чоруткан. Оң түңүленинде бо талазы-биле штурман кымын-даа аскербийи база чамдык удуртукчуларның херекке албайн келгени уаг хажыдымшыкынар: ажил-агыйгы эвес болгаш камналга чок чоруктун дыка хөй фактылары илереттинген.

«Тыва даг-дүгү» комбинаты болгаш түдүг эргелелиниң төп скалдатырында эске черлерден сөөртүп экерек турар уаг өрөк-үнегит чутула түдүк материалдарын болгаш дериг-херекселдериниң кончук багай кадагалап турар. Бедик шынарлыг туу-бу, цемент, чазагыл кылдыр дөң ышкыш түдүк материалдары болгаш дериг-херекселдер ажил черлерде, кандыг-даа шыныг, дөжөк чок чымып турар. Ол чорук ук материалдарың болгаш дериг-херекселдериниң үрелин, дадарып, шынарны баксырадырынга чедирип турар. Чижээ, «Тыва даг-дүгү» комбинатынн скалдинда 1 миллион ажыг рубльдиң дериг-херекселдери ажил черде кандыг-даа кадагалап чок чымып турар. Илангыла ында өл-шыкка болгаш хүн херелинге дүргөн трезинил резина кымыг-

лыг транспортёрлар, кабель продукциясы болгаш электри дериг-херекселдери кончук хөй. Ол ышкыш бедик шынарлыг туу-бу материалдары кайы хамаан чок дүжүр өктөргүлзүлгө, чымып айлаваан чыдар, ам оларын кижилер, автомашиналар кырпал, чутура бажың өртүп турар.

Туугу материалдарың болгаш дериг-херекселдериниң кадагалалы түдүк участоттарында онза багай болган. Фабрика түдүгүнүң участотунда 20 тонна ажыг арматура болгаш оон кылган кылдылар чер болганда сандааргай чыдар, чамдыктары бок болгаш довурак алдыңче шуут кирген, үрелиң чыдар. Хаалга, сонга карактары болгаш рамалар дөң ышкыш чазагыл чүдүлдер ажил черде чыдырындан хажып, сыйып үрелгелзеш. Дилген ыяш материалдары, туу-бу, цемент, кадал болгаш өске-даа түдүк материалдары кончук сандаргай чырыгдатканын турар. Фабрикага хергелээр кончук хөй дериг-херекселдер түдүк шөлүнде чедиртинген. Оларның хөй кезини база-ла үрелин, дадарып эгелзеш. Чамдык кезектер шуут чидип, төтөгүлзүшкө таваржып турар. Бо бүгүнү илеретип көргөш, бөлүктүң кежигүнери участоттун инженер-техниктиг ажилдакчылары, бригадирлерини чыгыш, бо чөптестерини дарып чайладыр талазы-биле тодаргай саналдары берген.

Чуртталга түдүгүнүң № 2 участотунда брус, дилген манзылар, чүдүктөр, кадал болгаш өске-даа түдүк материалдары база-ла көрүм-чүрүм чок, чер санай отаттынган, кандыг-даа хайгаарал чок болуп турарын бөлүктүң кежигүнери илереткен.

Илангыла 250 кургаг штурманга аналды болгаш электри дериг-херекселдери кончук хөй. Ол ышкыш бедик шынарлыг туу-бу материалдары кайы хамаан чок дүжүр өктөргүлзүлгө, чымып айлаваан чыдар, ам оларын кижилер, автомашиналар кырпал, чутура бажың өртүп турар.

Туугу эске участоттарында байдал база-ла дүвүрчөгү болуп турар. Илангыла бөдүрүлгө чериниң чөптестеринде материалдары болгаш дериг-херекселдери кончук багай кадагалап, ажылап турарындан күрүнеге улуг когарал болуп турар.

Партия-күрүне контролынга дузалаар бөлүк бөдүрүн хыналда материалдарын чымып нийтилендирген база бо талазы-биле чогуур саналдары ажылап кылган, хемчек алдыры-биле партоомга кирген. Түдүгүнүң партия комитетиниң бирозунга бо айтыртыгы тускай көргөн. Илереттинген бүгү чөптестер бироза база бадиктатылган, бо талазы-биле тускай шийтирини партоом үндүргөн.

Түдүк материалдары болгаш дериг-херекселдериниң шак ыдыг аныктыг багай кадагалап, чогуур хемчеглерин ей-шаанда албайн келген участоттар начальнигтери эштер Натов, Данилени, Коновалов оларны шыныгы хемчек алдыры туугу эргелелиниң начальниги эш Виткулов бироза негези. Бо талазы-биле бөрүлүг коммунисттер Гордеев, Желтоногий, Даниленик оларга партияның шымыгы хемчөк көргүсөн.

Ам үеде түдүгүнүң участоттарында, чөптестеринде болгаш ажил-агый черлеринде бо айтыртыгың талазы-биле партия тускай хуралдары болгаш бүдүрүлгө хуралдары эртин турар. А. МОҢГУШ.

Кылдынмаан ажилдар ам-даа хөй

Шагын дөрт үезиниң бирээзи час бөдүрүн эгелзеш кирген. Хүн келген түдүк улам чымып, дагаларың хүннөрөк талазы карандылап, бажыңварың кышларыңдан дамды бадып турар. Бо бүгү көдө ажил-агый ажил-ишчилериниң чакыс хову ажилыңга белеткелдер кандыгы деп сагындырып турар. Шынаыла үлүстү шакдан бээр чугаалап турары, «эки ээ—чайын санаан, кыжын тергезип белеткээр» деп чутуа амыдыралда долзуу-биле бадиктатымып турар.

Бая-Хем районунуң «Совет Тыва» колхозтун механизаторлары чеди чылдың бешини чымын калчаар белеткенин турарын, амгы үеде техника кайы хире септен турарын билди алдыры-биле колхозтун төп гаражында чөдө бердинис. Трактор септелгезиниң талазы-биле механизаторлар районда дээр черде чоруп турар. «ДТ-54» болгаш «Веларусь» деп шүптү 25 трактор септеттинген. Бо чорук механизаторлары болгаш бүгү колхозчуларын өртүп чырасы чугаалак. Чакы тарылганың чепсек-херекселдерин ей-шаанда септээринге

дуң кылбас. Моон ужурунда кожук машиналарын чер болгашан чымыр. Механизаторларын күш-ажыктыг сагылга-туруму база куду дөңдөлө.

Механизаторларын сонургалын бедитип, эки аки септелге кылганары шаңналга кирериниң талазы-биле колхоз баштаар чери организастагы ажилдарын кылбайн турар. Механизаторлар-биле кижиниңилге ажилы кошкатканын түңүленинде ажил шагын үзөр, арагалар чоруктар өскүсүлөп (бөдү берген. Чижээ, септелген чаа үнег «ДТ-54» деп тракторну механизатор О. Ажаалты эврик ыяш сөөртүп чораш, үрел каан. Оң ол үрелик трактор база катал септелгеге кирер ужурга таварышкан. Чолаачы Кызыл-оол, тракторист Ак-оол олар нийтинде өңчү-хөргөшкө ээ-харыскалганы кошкатканнар.

Ховунуң ажил-ишчилери усть-лабинчилерниң кыйгыры-биле талыпшак, бо чымын гектар бүрүзүлден ортумаа-биле 13 центнер дүжүтү алырын хүлээгеннер. Бедик дүжүтүн үнденини болза, тарылга шөлдериң чөптестеринде-биле ей-шаанда хандырып болур. Иччалаа шөлдөргө өдөк сөөртүгезиниң шалымы айы ол колхозта дыка шүптөң чоруп турар.

Чакы тарылгага чедир каш сангып хонуктар артык. Көдө ажил-агыйның кожук машиналарын септен доозары, өдөк сөөртүгезиниң таргелдери колхоз баштаар черден дарып негеттинип турар. И. КЕЛИК-СЕНГИ.

„Шынның“ материалдарының изи-биле „ШООЧАДА ЧҮҮ БООР“

Мындыг эге-биле бо чылдын январда үнег № 18 солунга «Найырал» совхозтун Шаңчыда чунар бажыңның үш чыл иштинде шоочалыг туруп, ажыгдал чогуң илереткен эш Ак-Ламаның чагазы парлатканын. Совхозта ажилчы комитетиниң даргазы эш Кунганың редакция дымнатканы болза: авторун бижип турары фактылар хыналдадан шың болуп илерзэн. Совхозтун ажилчы комитетиниң хуралына ук чүдүл чугаалашкы чогуур хемчегин алганынын түңүленинде чунар бажың доктаам ажилдап эгелзеш.

Сарыг-Септин школа-интернатының бирги класзының өреникчиши Алдын-оол Иргит школага өренириниң мурнунда-ла шыдыраал ойнап турар кылдыр өрени берген турган. Чамдыкка ол улуг кижилер-биле бестин шыдыраалай бээр. Школа-интернаттың өреникчилери бичини Алдын-оол «бестин чемпиону» деп баштантан адал турарлар. Бирги класчы Алдын-оол шынаыла хөй-шыдыраа талазы-биле ында дээрелериниң бирээзи.

ЧУРУНТА: Алдын-оол Иргиттиң бирги класчы эми-биле шыдыраал олусары. Фото: И. ЦЕЛИШЕВИН.

